

Komentar in karta: 2/52

SLA V109.01 ‘cunja’

Januška Gostenčnik

1. Gradivo

Vprašanje V109 *cunja*, knj. *cúnja* (ú), je v vprašalnici za SLA umeščeno v poglavje Obleka, in sicer za vprašanji V106–V107 za posteljnino in V108 *brisáca*, zato iz gradiva ni vedno razvidno, ali zapisani leksemi pomenijo ‘kos blaga za brisanje ali čiščenje’ ali morda le ‘kos izrabljenega blaga’ ali celo ‘staro, strgano obleko’. Zapisovalci so le redke zapisane lekseme opremili z natančnejšimi pojasnili, tako je npr. za T152 zapisano, da je *štraca* »za posodo«, tudi *mivalnica* v T001 in T002 je namenjena »za pomivanje posode«, prav tako so pomivanju posode namenjeni *pomivalka* v T202 in T252 ter *mujvača* v T378 in *mivalo* v T401, medtem ko je *blek* v T059 »za brisati«. Leksem *pomivalka* ima v T412 pojasnilo, da je to »stara krpa za brisati mizo«, izraz *cunja* pa ima tu pomen »stara, raztrgana krpa za po tleh«. Izraz *cunja* v T001 in T002 pomeni »strgano obleko ali nje kose« (medtem ko izraza *hadra* in *cota* tu označujejta »siceršnje cunje«), prav tako se izraz *cunja* uporablja »tudi za obleke« še v T267. Podobno se »za označitev obleke slabše kvalitete in nošene, strgane« uporablja tudi leksem *cota* v T394 in T396, medtem ko se v T391 ta izraz uporablja v pomenu »krpa za kruh«.

Ne glede na ta pojasnila je najpogosteši odgovor na to vprašanje *cunja*, sledi mu *cota*, ostali leksemi so redkejši.

2. Morfološka analiza

cunja < *cuń-a, etimološko nejasno (v starejšem jeziku pomeni predvsem ‘stare, zavržene reči, beraška obleka, cunja za obvezo’, pridevnik *cunjast* pa ‘raztrgan (o obleki)’ (Snoj 2003: 77)

pomiValka < *po-my-va-l-čk-a ← *po-my-va-ti ← *po-my-ti ← *po- ‘po’ + *my-ti ‘miti, umivati’ (V ≥ m v T410)

mivalnica ≤ *u-my-va-l-čn-ic-a (s premetom *um ≥ *mu)

mivalka ≤ *u-my-va-l-čk-a (s premetom *um ≥ *mu)

mujvača ≤ *u-my-va-č-a (s premetom *um ≥ *mu)

mivalo < *my-va-dl-o

krpa < *kvrp-a ‘odrezan kos tkanine’

brisáca < *brys-a-č-a ← *brys-a-ti ‘drgniti’ ← *br̥s-nq-ti ‘otreti, obrisati’

brislja < *brys-bl̥-a

obriSnica < *o(b)-brys-čn-ic-a ← *o(b)-brys-a-ti ← *ob- ‘ob, pri, okoli’ + *brys-a-ti (S ≥ š v T168)

otirnik < **o(b)-tir-bn-ik-ъ* ← **o(b)-tir-a-ti* ← **o(b)-ter-ti* **o(b)-tbr-Q* ← **ob-* ‘ob, pri, okoli’ + *ter-ti *tbr-Q ‘treti, drgniti, meti’

ruta < *ru-t-a ‘odtrgan kos tkanine’ ← *ru-ti ‘ruvati, trgati’

spužva < *(*spužv*)-*a* ← hrv. *spužva* ‘goba’

prnja < *(*pərn*)-*a* ← hrv. *prnja* ‘capa, cunja’

capa < *(*cap*)-*a*, nejasno, morda madž. *capa* ‘mehko zrnčasto usnje’ ← avstr. nem. *Zapp* v enakem pomenu

cota < *(*cot*)-*a* ← nem. *Zotte* ‘resa’

štapcota < *(*štapcot*)-*a* ← nem. *Staub* ‘prah’ v bav. nem. izgovoru (*au > a*) + nem. *Zotte*

vadlja < *(*vadl*)-*a* ← srvnem. *wadel* ‘nekaj čopastega; čopič; priprava za kropljenje; pahljača; šop’ (> bav. nem. *Wädel* ‘orodje za pihanje, škopljenje’)

viš < *(*viš*)-*b* ← nem. *Wisch* ‘cunja, omelo’

blek < *(*blek*)-*v* ← stvnem. *flēc*, *flēccho*, srvnem. *vlēc*, *vlēcke* ‘krpa’ (> nem. *Fleck* ‘zaplata’)

flek < *(*flek*)-*v* ← nem. *Fleck*

flika < *(*flik*)-*a* ← *(*flik*)-*a-ti* ← nem. *flicken* ‘krpati’

Hadra < *(*xadr*)-*a* ← srvnem. *hader* ‘cunja, krpa’ (> nem. *Hader* ‘cunja, krpa’) (H ≥ 0 v T009)

feca < *(*fec*)-*a* ← srvnem. *vetze* ‘cunja, capa’ (> nem. *Fetzen* ‘cunja, capa’)

fecn- < *(*fecn*)-*b* ← nem. *Fetzen*

fecot < *(*fecot*)-*b*, verjetno v zvezi z it. *fazzoletto* ‘robec, ruta’

salvet < *(*salvet*), verjetno v zvezi z it. *salvieta*

štraCa < *(*štrac*)-*a* ← ben. it. *strazo* ‘cunja, capa; krpa’ (C ≥ č v T117)

kanavač < *(*kanavač*)-*b* ← furl. *canevaç*, it. *canovaccio* ‘(kuhinjska) krpa, cunja’

kanavaca < *(*kanavac*)-*a* ← ben. it. *canavaza* ‘(kuhinjska) krpa, cunja’

kanevara, nejasno, morda v zvezi z ben. it. *canever* ‘kletar’

komenjača, nejasno, morda v zvezi s *(*komъn*)-*b* ← srgr. *kaminos* ‘peč, ognjišče’

bošelj < *(*bošl*)-*b* ← pog. nem. *Waschel* ‘pleskarski čopič, šop za izpiranje, slamljato omelo’ v bav. nem. izgovoru (*a > o, w > b*)

čopa, nejasno, morda v zvezi s slov. *čop* ≤ *čup-*v*

štifelj, nejasno, morda v zvezi z nem. *Stiefel* ‘škorenj, čevelj’

ronja, nejasno, morda v zvezi z madž. *rongy* ‘cunja’

cula, nejasno

usmicek, nejasno

handrli, nejasno

3. Posebnosti kartiranja

Kot enkratnice so kartirani leksemi *handrli* v T004, *ruta* v T062, *kanavaca* v T079, *kanevara* v T082, *otirnik* v T283, *prnja* v T289, *čopa* v T353, *ronja* v T404 in *flek* v T415.

Kot enkratnici z *-miv-* sta kartirana leksema *mivalo* v T401 in *mivalka* v T005.

Kot enkratnica s *-cota* je kartiran leksem *štacota* v T030.

Kot enkratnice z *bris-* so kartirani leksemi *brislja* v T182, *obrišnica* v T168 in *brisača* v T231.

Kot tretji in nadaljnji odgovor v posamezni točki so z znakom za komentar kartirani leksemi *cota* v T001, T002 in T010, *hadra* v T009, *cunja* v T008, enkratnica *fecot* v T080 ter *feca* v T351 in T415, *vadlja* v T163, *pomivalka* v T202 'cunja za pomivanje posode', T252 'cunja za pomivanje posode' in T317, *krpa* v T347 in T410, nerelevantna enkratnica *falažje* 'ničvredne cunje' v T347, enkratnica *usmicek* v T351, *komenjača* v T370, *spužva* v T410, *štifelj*, *feca* in *flika* [za gor šivet] v T415 ter nerelevantna odgovora *srajca* v T305 in *škart* 'odpadna cunja' v T410.

4. Uporabljena dodatna literatura

EWD 2012;

http://umgangssprache_de.deacademic.com/28381/Waschel

5. Primerjaj

SLA: V108.01 *brisača* (2/51); OLA: /; ALE: /; SDLA-SI II: 654 *cunja za lužni pepel*; ALI: 519; ASLEF: 2706; HJA: /; ÚMNyA: /

6. Etnološka osvetlitev

Cunja je tkanina različnih oblik in velikosti, ki je praviloma nasledek izrabljene brisače, pomivalne krpe, osebnega perila ali vrhnjih oblačil in podobnih tekstilnih izdelkov in se uporablja za brisanje prahu in druge umazanije, pomivanje tal in posode ipd. Sprva so uporabljali le lanene cunje, pozneje bolj vpijoče bombažne.

7. Skica

